

Komandi partur

Næsti partur í hesi røðini kemur um tvær vikur. Tá greiðir Johan Poulsen frá um gubba Onnu, Jógvan Poulsen. Komandi fríggjadag eru 100 ár liðin síðan Ismar Joensen í Fuglafirði varð føddur. Tí verður henda Siðsøgan lýsing av Ismari

ið eg var trý ár, so hann minnst eg lítið til. Omma doyði eisini uppá seg ung, men eg minnst hana væl.

Vit høvdu ein bát, sum vit róðu millum við, tá ið vit vitjaðu. Tað var jú beint yvir um fjørðin.

Seinnu árin vóru tey hjá okkum á Strondum. Einku av børnunum var eftir á Toftum, so húsini vórðu seld. Tey flestu børnini vóru deyð, og ein sonur var á sjúkrahúsi í Danmark.

Fór í skúla hjá pápa

Sjey ára gomul fór eg so í skúla. Pápi var lærari. Millum næmingar og bygdafólk varð hann kallaður Poulsen. Lærarar høvdu jú eina serliga tign.

Pápi var einalærari fram til 1933, tá gjørdist Christian Høj eisini lærari. Hann var ein avgjördur og eisini góður lærari, sum kom at gera nógv um seg millum annað við skrivning av skúlábókum. Hann var eisini virkin missiónsmaður.

Pápi var nógv burtur í politiskum ørindum, serliga tá ið tingið var saman. so hann hevði fleiri vikarar. Ein, sum eg minnst, var Jens Vang, sum var úr Suðuroy. Vikararnir búðu hjá okkum.

Tað vóru tríggar flokkar í skúlanum, og vit gingu í skúla hvønn dag í vikuni. Pápi var friðarligur og sáttligur lærari.

Tað varð sagt, at næmingarnir høvdu stóra virðing fyri pápa., og teir bóru alsk til hansara eyðsýndu rættvísiskenslu. Við fastari hond fylti hann barnalærdómin inn í høvdini á fleiri ættarliðum av børnum, til hann legði frá sær.

Pápi var eisini virkin á mongum økjum á Strondum umframt at hann var í landspolitikki. Hann var í kommunustýri og sjúkrakassa umframt, at hann var deknur í 50 ár.

Tá ið hann legði frá sær, tók beiggj mín, Hjallgrim, við sum deknur.

Sum ofta var hjá lærarum, so hjálpti hann ofta fólki, tá ið okkurt skrivligt skuldi gerast. Tey vóru mong, sum komu til okkara í slíkum ørindum. Pápi tók sær ógvuliga væl av hesum fólki.

Hann bleiv valdur í tingið í 1920, t.v.s. komandi ár fyri 100 árum síðani. Hetta var 25 ár eftir, at pápi hansara varð valdur fyrstu ferð.

Tá kom hann millum annað at virka saman við monnum sum Oliver Effersøe og Andras Samuelsen, teir stóru menninar í Sambandsflokkinum, sum eisini eru týðandi partur av politisku søguni í Føroyum.

Tá ið pápi var í Havn í tingørindum mátti hann hava innivist. Fyrstu tíðina búði hann mest hjá Onnu í Borgarstovu.

Seinni búði hann á Sjómansheiminum, tað gjørdur nógvir tingmenn. Seinni aftur búði hann heima hjá okkum.

Kristianna og Jákup Mikal

Síðan seinasta part er systkinabarnið, Kristianna Jensen, deyð. Hon var dóttir Theodor, pápabeiggja. Hon gav sítt íkast til søguna um “Onnu” sum gekk burtur í 1924. Nú er vist bara eitt barn eftir hjá teimum, sum gingu burtur við hesum skipi, og tað er Jákup Mikal Mikkelsen, sum er 95 ár í dag, 18. oktober. Hann var ikki føddur, tá ið pápin doyði. Hann hevur eisini givið sítt íkast til søguna um “Onnu” og annars hjá søguni hjá Nes sókn, sum er skrivað av Helga Jacobsen.

Holuvalið í 1920

Johan Poulsen var valdur inn á ting fyrstu ferð 10. november 1920. Tá var hann 30 ára gamal. Hann var næstýngstur av tingmanningini.

Í Eysturoyar valdømi vórðu valdir fyra tingmenn. Sambandsflokkurin var nógv størsti flokkur og fekk triggjar tingmenn. Umframt Johan vóru tað Jógvan Poulsen og Andras Samuelsen. Sjálvstýrisflokkurin fekk ein tinglim, Símun Pauli úr Konoy, kendur lærari í Gøtu.

Tá vóru eingir eykavaldir tingmenn, og tí kundi hetta skapa eitt valúrslit, sum ikki var í samsvar við samlaða atkvøðutalið hjá flokkunum.

Í 1920 fekk Sjálvstýrisflokkurin 41,5% av atkvøðunum og Sambandsflokkurin fekk 58,5%. Við 20 tingmonnum skuldi hetta givið Sambandsflokkinum 12 tingmenn og Sjálvstýrisflokkinum 8. Men valúrslitið varð 10 limir til hvønn flokkin. Umframt var prósturur, Jákup Dahl, føddur tingmaður og atkvøddi vanliga saman við Sjálvstýrisflokkinum.

Hetta var Sambandsflokkurin ógvuliga misnøgður við. Men hetta kundi annars ganga hvønn vegin hjá báðum flokkum, og teir sum høvdu fyrimun av skipanini klagaðu so ikki.

Holið í Vestmanna

Men tað, sum kom at gera hetta valið, tá ið Johan Poulsen fyrstu ferð kom á ting, søguligt, var gølan í Vestmanna við holinum í hurðini inn til atkvøðurúmið.

Bakgrundin fyri hesi hending er, at Norðstreymoyar valdømi átti tveir tingsessir. Við tveimum flokkum kundi ein flokkur fáa annan tingsessin, um hann fekk beint omanfyri ein triðing av atkvøðunum. Hetta eydnaðist Sjálvstýrisflokkinum við at fáa 33,5%, meðan sambandsflokkurin fekk 66,5% So her restaðu bara fáar atkvøður í hjá Sambandsflokkinum at fáa báðar tingmenninar og harvið meirilutan á tingi.

Tá kom fram, at í hurðini inn til atkvøðurúmið í Vestmanna hevði verið eitt kvisthol, sum var 6 cm stórt. Tað kom eisini fram, at onkur hevði lúrt gjøgnum holið og sæð, hvussu onkur hevði valt. Hetta helt Sambandsflokkurin vera í stríð við ásetingarnar um dult val, og flokkurin kærði valið fyri at fáa umval í valdøminum

Hetta var tikið upp av avvarandi myndugleikum. Nógvir veljarar vóru avhoyrdir og úrslitið varð, at valið varð ógildað av sambandstingmonnum saman við Olrik, amtmanni.

Sambandsflokkurin kom við einum nýggjum valevni, sum var úr Vestmanna, sum skuldi útvega flokkinum tær atkvøður, sum restaðu í at fáa báðar tingmenninar.

Øði í Sjálvstýrisflokkin

Hetta fekk sjálvandi øði í Sjálvstýrisflokkin, sum tað kom fram í Tingakrossi.

Hann helt, at tá ið eingin visti av, at onkur kann hava sæð, hvussu onkur hevði valt, fyrr enn aftaná, kundi tað so ikki hava ávirkað valúrslitið.

Í eini stórt uppsettari grein við yvirskriftini:

Vælgere paa Nordsrømø!
var millum annað skrivað:

Lagtingets Sambandsparti har sammen med Amtmanden forkastet Lagtingsvalget i Nordstrømø, og der er udskrevet nyt Valg.

At Forkastelsen er vedtaget af politiske og ikke saglige Grunde fremgaar allerede, at det ikke var nogen Vælger fra Vestmannahavn, som følte sig forurettet og klagede, men at Klagerne var Sambandskandidaterne, og at det var Lagtingets Sambandsparti, som forkastede Valget, fordi de mente derigennem at kunne vinde et Mandat.

Valget forkastedes, skønt der ikke forelaa oplyst andet end, at et par unge Mennesker havde kigget af Kaadhed og Nysgerrighed gennem et Hul i Afstemingsrummet, og skønt der inter forlaa om, at der var ført nogen Kontrol med Vælgerne eller i nogen tilfælde udøvet Valgtryk eller lignende.

Sambandspartiet har ved forkastelsen udvist Haan mod Vestmannahavns Vælgere, idet de har sigtet dem for, at de har ladet sig skræmme imod Overbevisning, fordi der var et Hul i Døren til Afstemingsrummet og et par unge Mænd lejlighedsvis havde kigget derigennem.

Sambandsmenn svaraðu aftur við somu mynt, og flokkarnir lögdu hvønn annan í bløðunum undir líkt og ólíkt.

Greinin er nógv longri enn hetta, men snýr seg annars mest um politikk og er ein góð lýsing av politiska orðaskiftinum fyri

100 árum síðani.

Men hetta varð lagt upp til at vera ein styrkiroynd millum flokkarnar, og sjálvur Jóannes Patursson gjørdi eisini sítt við at fara norður í Streymoyinna at stuðla sínum floksfeløgum.

Umvalið var tann 15. januar 1921, og tað endaði við Sjálvstýrisflokkurin vann aftur mannin beint frammanfyri Sambandsflokkin, sum fekk Mikkjal Samuelsen, beiggja Andras, úr Haldórsvík valdan. Hann sat á tingi frá 1918 til 1939.

Sjálvstýrisflokkurin fekk valdan Jóhannes Guttusen úr Vestmanna. Hann sat á tingi frá 1918 til 1928.

Tá var sjálvsagt frøði á sjálvstýrismonnum, og tað varð yrkt minst ein vísa um “holuvalið”. Hurðin við holinum varð eisini gjørd til postkort.

Føroyatíðindi, sum kom út í Suðuroy, gjørdi nógv burturúr hesum máli.

Tá ið umvalið var av, høvdu teir eina viðmerking, sum var eitt sindur merkisverd, tá ið hugsað verður um, at hetta blað var roknað fyri at vera eitt sambandsblað. Teir skrivaðu:

Sambandspartiets desperate Forsøg paa at erobre det omstridte Selvstyremandat paa Nordstrømø mislykkedes totalt.

Grunden til Valgets Forkastelse var rent formel. I virkeligheden forelaa der ikke Skygge af Bevis for, at de fremdragne Uregelmæssigheder havde den mindste Betydning paa Valgets Udfald.

Omkostningerne ved Nyvalget kunde have været sparet, og al den Strid og alt det Halløj, der blev Følgen af Forkastelsen, kunde have været undgaaet, hvis man havde haft Selvbeherkelse nok til at slaa sig til Ro med Udfaldet af det første Valg.

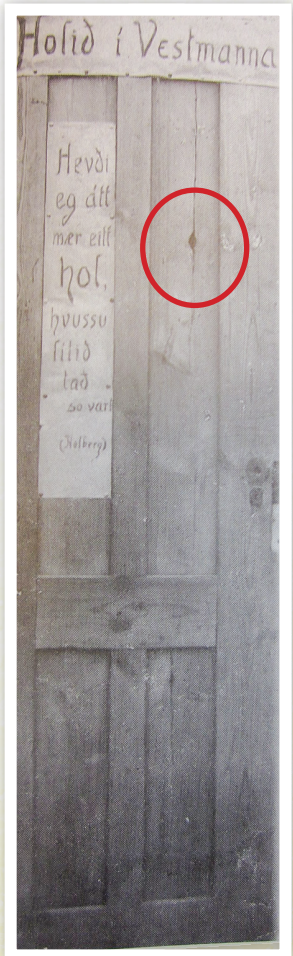
Sambandspartiet har ved denne Lejlighed gjort sig selv en Bjørnetjeneste. Affæren fra Vestmannahavn vil med den Udnyttelse, som Modpartiet meget smart har vist sig at drage af den, bliver erindret i lange Tider. Den har utvivlsomt kostet Sambandspartiet mange Stemmer.

Hetta seinasta kom ikki at passa. Við valið í 1924 gjørdist samlaða atkvøðubýti stórt sæð tað sama sum í 1920, eisini í Norðurstreymoy. Men nú kundu veljast eykamennt, og Sambandsflokkurin fekk allar tríggar. Tískil fekk sambandsflokkurin 13 tingmenn og sjálvstýrisflokkurin 10. Kanska var hetta eitt úrslit av rokinum í 1920.

Ivamál í Kollafirði

Eitt ískoyti til hesa søgu er, at tað var eisini eitt ivamál í samband við seinna valið. Hetta var í Kollafirði, har ein veljari hevði valt uttan at vera á vallista í valdøminum, og tveir høvdu valt, hóast teir ikki vóru 25 ár, sum var valaldurin tá. Hetta var nú eitt greitt brot á galdandi reglur. Men hóast hetta var valið góðtikið av báðum flokkum. Sambandsflokkurin helt, at “da man ikke kunde vedblive at holde Valg på Nordstrømø, vilde man ikke stille Forslag om Valgets Forkastelse.”

So mikið av skili var kortini í monnum.

Tiltikna hurðin í Vestmanna